

Samuraji – vojnici ili društveni stalež?

Josip Šibarić, prof.
Prva osnovna škola Ogulin

Kad se razmišlja o Japanu, a ne misli se na suvremenu tehnologiju, trusna područja ili megagrađove, u prvom planu nađu se ninje, koje su nam donekle dočarali američki filmovi i jeftini romani i stripovi koje sam u mladosti lako mogao nabaviti na svakom kiosku novina i samuraji, legendarni japanski srednjovjekovni vojnici. Kad sam ovoga ljeta bio u Japanu, posjetio sam Muzej samuraja i ninji u Tokiju i znatno dopunio svoje znanje o njima.



Slika 1. Samurajski oklopi iz Muzeja samuraja i ninji u Tokiju. Oklopi se sastoje od više dijelova međusobno povezanih svilenim ili kožnim vrpčama. Oklop se s vremenom mijenjao i usavršavao, ali je zadržavao sve osnovne dijelove. To su: rebrasta kaciga (tsuji kabuto), vratni štitić (shikoro, nodowa), prsni oklop (mogami), naramenice (sode), oklopni rukavi ojačani žicom i malim metalnim pločama (koto, haidate), rukavice (tekko, suneate), oklopna pregača oko bedara (kusazuri), štitići za koljena i potkoljenice (hakama, također haidate i suneate). Kaciga ima ukras (maedate) u obliku rogova ili kruga s kuglama što simbolizira zvijezdu.

Samuraji su, prema najvjerojatnijom teoriji o njihovom nastanku, nastali od doseljenika iz Koreje u 8. stoljeću, koji su na japansko otočje prvi doveli konje. Njih je u službu potkraj 8. stoljeća stavio japanski car Kanmu. S vremenom su u carsku službu primani i domaći mladići, članovi bogatih japanskih obitelji, koji su dobro jahali i baratali lukom i strijelama. Oni su na taj način postajali carevi ratnici, novo ratničko plemstvo podložno caru. Oni su zapravo bili sitno plemstvo prepoznatljivo po svojim borilačkim vještinama, odanosti svojim gospodarima i kodeksu časti (Bushido – put ratnika) koji naglašava njihovu hrabrost, čast i samodisciplinu. Bushido dolazi od japanskog izraza za vojnika - bushi (武士), a riječ buke (武家) označava ratničku obitelj. Izraz bushi odnosi se na vojnike kojima je rat stil života i obiteljska tradicija, odnosno elitne vojnike konjanike. Tijekom ranog razdoblja Edo ratnik se smatrao pripadnikom sloja bushi samo ako je bio javni službenik.



Slika 2. Samurajski mačevi. Kao poseban znak dostojanstva, samuraji mogu nositi dva mača – dugi katane ili daitō i kratki wakizashi ili shōtō. Katana i wakizashi skupa zovu se daisho. Wakizashi se koristio u bliskoj borbi kada je katana bila preduga za koristiti. npr u maloj prostoriji ili gustoj šumi. Samuraj nije smio unijeti katanu u dvorac, dok je wakizashi bilo dopušteno unijeti unutra kao samozaštitu. Dužina oštrice wakizashija je od oko 30-60 cm, a katane oko 70-78 cm.



Slika 3. i 4. Ratne i borilačke vještine samuraja. Uz dobro rukovanje mačem i vještine jahanja, samuraju su bili vješti i u drugim borbenim vještinama/taktikama. Umijeće korištenja luka i strijela predstavljeno je kipom, a umijeće borilačkih vještina (kendo, laido, aikido, naginatajatsu, jiu jitsu, karate, kyudo, togakure-ryu, judo) prikazane su na plakatu.

Ime samuraj (侍) u svom korijenu ima japanski glagol „sabureo“ što znači služiti, pa samuraj znači „onaj koji služi“. U japanskom jeziku ta je riječ s vremenom mijenjala značenje. Isprva je označavala slugu i nije bila povezana s vojskom. Od 12. stoljeća pojam označava vojnike pješake bez zemlje koji su služili gokeninu, ratničkom vazalu šoguna. U 16. stoljeću označava sve vrste vojnika, a u razdoblju Tokugawa (1603.-1868.) više rangirane vazale, odnosno vojnike s mačem. Oni su i ranije služili šogunima, ratovali za njihove interese, odnosno nadzirali njihova imanja i ubiranje poreza u vrijeme mira, samo što se nisu samo oni zvali samurajima.



Slika 5. Neki od poznatih samuraja – zidna slika u Muzeji samuraja i ninji. Njihove slike naslikane su na zidu, a ispred njih su postavljeni samurajski oklopi. Slijeva: **1. Benkei** (1155.-1189.) bio je ratnički redovnik. Poznata priča o njemu govori da je stajao na mostu Gojo u Kyotu i razoružao 999 ratnika skupljajući njihovo oružje. Zaustavio se tek kad je susreo mladog Minamota no Yoshitsunea na svom tisućitom izazovu, nakon čega je poražen, pa je postao pobjednikov vazal. **2. Oda Nobunaga** (1534.-1582.) jedan je od trojice velikih ujedinitelja Japana, uz svoje nasljednike Toyotomija Hideyoshija i Tokugawu Iejasua. Nobunaga je bio poznat po ruthlem taktici. Pridonio je padu šogunata Ashikaga. Njegove najznačajnije pobjede su bitka kod Okehazame protiv jačeg Imagawe Yoshimotoua i bitka kod Nagashine gdje su korištene puške protiv konjičkih snaga Takede. Bio je vješt stateg, ali i mecena umjetnosti i inovator uprave. **3. Miyamoto Musashi** (1584.-1645.) je nadaleko poznat po vješтини mačevanja s dvije oštrice i rekordu od 61 pobjede u mačevanju. Njegova filozofija, strategije i taktike zapisane su u „Knjizi pet prstenova“, tekstu koji je napisao o knjuzsu i borilačkim vještinama

općenito. Njegov najpoznatiji dvoboj bio je protiv vještog mačevaoca Sasakiya Kojira, kojega je pobijedio drvenim mačem napravljenim od vesla, demonstrirajući svoje načelo da je taktika važnija od izbora oružja. **4. Tokugawa Ieyasu** (1543.-1616.) bio je osnivač i prvi šogun Tokugawa šogunata. Nakon što je služio kao vazal Ode Nabunage i Toyotomija Hideyoshija, uspio je učvrstiti vlast nakon ključne bitke kod Sekigahare 1600. Ova mu je pobjeda omogućila uspostavu Tokugawa šogunata donoseći dugoročni mir i stabilnost Japanu kroz strog društveni poredak i izolacionističku vanjsku politiku poznatu kao Sakoku. **5. Sakamoto Ryoma** (1836.-1867.) bio je vizionarski samuraj koji je odigrao ključnu ulogu u pokretanju pokreta za svrgavanje šogunata Tokugawa tijekom razdoblja Bakamatsu, neposredno prije Meiji restauracije. Nastojao je modernizirati Japan usvajanjem zapadnih tehnologija i sustava vlasti. Pripisuje mu se pregovaranje o Satcho savezu između moćnih domena Choshu i Satsama, što se kasnije pokazalo važnim za ukidanje šogunata.

Šogunat je uveo 1192. moćni feudalac Yorimoto Minamoto nakon što se proglasio vojnim zapovjednikom. Svojim poslušnicima šogun sada dodjeljuje zemlju i naslove, što je do tada bilo isključivo carsko pravo, pa se oni pretvaraju u privilegiranu vojničku kastu. Tada se u Japanu učvršćuje feudalizam, a samuraji postaju suci, upravitelji i vojskovođe u službi svojih gospodara za koje ratuju u brojnim ratovima, koji su trajali kroz srednji vijek sve do razdoblja Edo, odnosno Tokugawa. Tada samuraji, nakon što su prestali unutrašnji sukobi, postaju državni službenici, odgajatelji i upravitelji, a uz borilačke vještine posvećuju se proučavanju kulture (poezija, kaligrafija, ceremonija čaja).



Slika 6. Samuraj Kusunoki Masashige. Kusunoki Masashige (1294.-1336.) bio je japanski vojni zapovjednik i samuraj iz razdoblja Kamakura zapamćen kao idealni odani samuraj. Kusunoki se borio za cara Go-Daigoa u Genkō ratu kako bi srušio Kamakura šogunat i vratio vlast u Japanu na carski dvor. Kusunoki je bio vodeća figura Kenmu restauracije 1333. godine i ostao je vjeran nepopularnom caru Go-Daigu nakon što je Ashikaga Takauji tri godine kasnije počeo poništavati restauraciju u ratovima Nanboku-chō. Kusunoki je napao Takaujiju u Settsuu na carevu zapovijed, čin poslušnosti koji je sigurno rezultirao porazom, te je poginuo u bitci kod Minatogawe 1336. Kusunoki je postao popularna legenda u Japanu, predstavljajući odanost i vrlinu, a povezan je s izrekom “Kad bih imao sedam života dao bih ih za svoju zemlju!” Spomenik ovom samuraju nalazi se u parku nedaleko carske palače u Tokiju.

Padom šogunata Tokugawa nestaje i samurajski stalež, koji se integrira u japansko društvo. Naime, vatreno oružje učinilo je tradicionalno samurajsko oružje i opremu zastarjelima. Reformama Meiji Japan doživljava industrijalizaciju, napušta zastarjelo feudal-



Više tekstova o samurajima potražite na Clonaut Akademiji: <https://povijest.net/ca/?s=samuraji>

no društvo i uključuje se u kolonijalizam. No dio samurajske tradicije nastavlja živjeti. Car, koji sada ima apsolutnu vlast, koristi bushido za kontrolu svoga naroda, a u vrijeme japanskog militarizma u prvoj polovici prošloga stoljeća u njegovom duhu stvara se nova japanska vojska odana svome caru spremna na borbu do smrti.



Slika 7. Posljednji samuraj. Saigo Takamori (1828.-1877.) bio je japanski voškovođa i političar. Bio je jedan od vođa pobune iz 1868. koja je dovela do ukidanja šogunata Tokugawa ili Edo. Nakon toga obnašao je visoke vojne dužnosti. Tako je 1873. postavljen je za zapovjednika japanske vojske protiv Koreje. Iste godine povukao se iz vlade razočaran modernizacijom Japana po uzoru na zapadne zemlje. U Satsumi je 1877. podignuo ustanak samuraja protiv careve centralističke politike. U bitci kod Kagoshime bio je teško ranjen te je naredio jednom svom časniku da ga ubije. Tako je obranio samurajsku čast i tradicionalne vrijednosti koje su u restauraciji Meiji postale ugrožene brojnim prozapadnim reformama.

Izvori i literatura

- Kimer, Jarlo, Japan u razdoblju Sengogku (Završni rad), Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku – Filozofski fakultet, Osijek, 2017.
- Kimer, Karlo, Meiji restauracija i modernizacija Japana do 1889. godine (Diplomski rad), Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku – Filozofski fakultet, Osijek, 2019.
- Kusunoki Masashige, https://en.wikipedia.org/wiki/Kusunoki_Masashige, 24.7.2025.
- Povijest, 12. knjiga: Kolonijalizam i građanske revolucije, Europa i civilizacije Istoka, Biblioteka Jutarnjeg lista, Europapress holding, Zagreb, 2008., 317-349
- Povijest, 15. knjiga: Kolonijalna carstva i imperijalizam, Reforme Meiji u Japanu, Biblioteka Jutarnjeg lista, Europapress holding, Zagreb, 2008., 521-553
- Saigo Takamori, <https://www.enciklopedija.hr/clanak/saigo-takamori>, 24.7.2025.
- Šlingar, Filip, Uspori i vrhunac samuraja u ranosrednjovjekovnom Japanu (1467.-1615.) (Završni rad), Sveučilište J. J. Strossmayera – Filozofski fakultet, Osijek, 2019.
- Špiranec, Martina, Sengoku i samuraji: početak kraja? (Završni rad), Sveučilište u Zagrebu – Fakultet hrvatskih studija, Zagreb, 2023.
- Totman, Conrad, Povijest Japana, Barbat, Zagreb, 2003.
- Vukšić, Velimir, Kako su nastali samuraji?, Vojna povijest, Zagreb, Večernji list, 2016.

Prijedlog za citiranje (APA stil):

Šibarić, J. (2025). Samuraji – vojnici ili društveni stalež?. *Poučavanje povijesti*, IV(2), 122-125.